

هُوَ الْعَلِيمُ

شرح حدیث

عَنْوَانِ بَصِيرِي

مجلس دویست و نوزده

سید محمد حسن بنی طہرا
نے

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين

و صَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا وَ نَبِيِّنَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ

وَ عَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَ لَعْنَةُ اللهِ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

در جلسات گذشته سخن راجع به کیفیت تغذیه تا آن حدودی که باید عرض بشود، مطالبی خدمت رفقا گفته شد و احساس بر این بود که دیگر اضافه بر این شاید مُمَلَّ باشد و گرنه مطالبی در این زمینه هنوز هست، و رفقا هم کم و بیش نسبت به مسائل اطلاع دارند، لذا دیگر بنا را گذاشتیم بر این که به فقره بعد پردازیم که حضرت می فرمایند:

وَ أَمَّا اللَّوَاتِي فِي الْحِلْمِ: فَمَنْ قَالَ لَكَ: إِنَّ قُلْتَ وَاحِدَةً سَمِعْتَ عَشْرًا فَقُلْ: إِنَّ قُلْتَ عَشْرًا لَمْ تَسْمَعْ وَاحِدَةً؛^۱

آنچه را که درباره حلم و بردباری و تمکّن نفس از تحمل ناملایمات که برای انسان در طول زندگی پیش می آید، در ارتباط با مسائل مختلف و فراز و نشیبی که در زندگی برای انسان حاصل می شود، آن سه چیز است که امام علیه السلام بیان می کنند؛ یکی این که اگر شخصی به شما گفت؛ اگر یک حرف به من بزنی، یک درشتی با من بکنی، ده تا جوابت می دهم! حالا مردم این طوری هستند دیگر، می گویند؛ حواست باشد که خلاصه داری با کی حرف می زنی، حواست باشد چی داری می گویی، حواست باشد کجا داری درشتی می کنی، یکی بگویی ده تا می خوری، یا یکی بگویی ده تا جواب می شنوی، ده برابرش را خلاصه پس می دهی، قضیه این است.

اما حضرت چیز دیگری به ما یاد می دهند حضرت می فرماید: تو برعکس کن، نه این که حتی برعکس یک خرده از برعکس بالاتر. اگر تو ده تا بگویی، من یکی به تو می گویم، خب این می شود برعکس، ولی حضرت می گویند: نه، یک پله برو بالاتر، آن یکی را هم نگو، بگو اگر ده تا به من بگویی یکی هم نمی شنوی! این عبارت خیلی عبارت عجیبی است، یعنی می توانیم بگوییم این عبارت از شاه کلیدهای سلوک و تربیت نفس تلقی می شود، البته آن دو عبارتی که بعد از این هست آن هم در زیر مجموعه همین عبارت اولی است، منتهی خب با یک بیان دیگر و یک نوع دیگر، امام علیه السلام کیفیت ارتباط انسان را بیان می کند.

حضرت می خواهند بفرمایند: تو چند سالی که در این دنیا هستی، می خواهی از این چند سال بهره مند شوی یا نه؟ اگر می خواهی بشوی بسم الله، این است، اگر نه، می خواهی همانی که در بیست سالگی و

۱- فقره ای از حدیث شریف عنوان بصری از امام صادق علیه السلام

بیست و پنج سالگی بودی همان هم در هشتاد سالگی باشی، نه، این جور ی بگو: یکی بگویی ده تا به تو می گویم! دیده اید وقتی که ...

این طور صد سال هم انسان بماند، همان جور می ماند، دویست سال هم انسان به این کیفیت عمل کند، همان جور می ماند، در همان کثرتی که در آن کثرت غوطه ور بوده، در همان کثرت باقی می ماند. و هر کسی بنابر مسلک و محنه و صنف و فضا و موقعیت خودش. اما راجع به همه یکی است، مطلب یکی است، فرد عادی باشد، فرد کاسب باشد، مهندس باشد، پزشک باشد، طلبه باشد، مجتهد باشد، فیلسوف باشد، دارای مراتب باشد، دارای کمالات باشد، همه یک مرام دارند، یک مسأله دارند و آن جنبه ارتباطی است که نفس با این موضوع دارد. مسأله ای که در خیلی از موارد و مبانی مغفول عنه است، و از او غفلت می شود، ما در هر چیزی که می خواهیم راجع به ارزش داشتن او و قیمت داشتن او صحبت کنیم به مسائل ظاهری آن می پردازیم: فلان شخص بین چقدر بخشندگی می کند! چقدر دست و دلبازی می کند! خب هیچ سوال کردیم چه عاملی و چه داعی پشت این قضیه و این دست و دلبازی اش است، به خاطر چه دارد پول می دهد؟ به خاطر چه دارد به فقرا می دهد؟ به خاطر چه به امور خیریه دارد کمک می کند؟!

فلان شخص خیلی سوادش زیاد است خیلی علمش زیاد است، بین الآن دارد مثلاً فرض بکنید که این درس را می دهد! الآن دارد آن درس را می دهد! اما پشت این مسأله هیچ سوال کردیم چه غرضی و چه هدفی نهفته است؟ ما فقط به ظاهر داریم نگاه می کنیم و این که این آدم باسوادی است و باسواد هم هست واقعاً، نه این که حال شکی داشته باشیم، اما این که در پشت این مسأله چه چیزی نهفته است و چه غرضی هست ما اطلاع نداریم، ما فقط همین ظاهر را می بینیم.

فلان شخص نگاه کنید چقدر زاهد است، غذایش که دارد می خورد، شب نگاه کن فقط نان و ماست می خورد یا این که فرض بکنید که صبح مثلاً صبحانه اش این است، ظهر این است، در حالی که خب بقیه خب غذاهای مختلف و متفاوت می خورند، اما این که چه هدفی و چه غرضی و چه نیتی همراه با این شخص هست از او اطلاع نداریم و همین طور فلان شخص چقدر متواضع است، نگاه کن وقتی که صحبت می کند با یک شخص، این چقدر گوش می دهد!

بنده در جایی بودم یکی از افراد می گفت که راجع به فلان قضیه من رفتم پیش یک شخصی و وقتی که با او صحبت کردم او خیلی متواضعانه و خیلی ... پاسخ من را داد ولی من قانع نشدم و جواب او را دادم و او وقتی که خواست حرکت کند برود، گفت: من پاسخی برای شما ندارم بدهم! این چقدر شخص متواضعی بوده که به این کیفیت آمده جواب من را بدهد.

خب حالا آیا این تواضعی که این شخص تصور کرده واقعاً تواضع است؟ یا اینکه الآن چون دیده این یک شخصی است در قبالتش و خب با این کیفیت بخواهد برخورد کند این شاید یک موقعیت بهتری و جایگاه بهتری

داشته باشد.

اگر انسان تواضع دارد این تواضع را همه جا باید اعمال کند نه فقط در یک جا، اگر یک شخص تواضع دارد چطور در مسائل خیلی مهم تر و در مطالب خیلی بالاتر و در مطالب خیلی دقیق تر که در آن جا جای دارد که انسان از خود فروتنی و تواضع نشان بدهد و در قبال آراء دیگران و نظرات دیگران برای خود جایگاهی فرض نکند و در مقام استعلاء برنیاید و سخن نگوید چرا آن جاها ما تواضع نداریم؟ هان! اگر قرار بر این باشد همه جا باید انسان تواضع داشته باشد دیگر، این خب یک مطلبی است.

لذا همیشه بزرگان در این قضیه یادآور می شدند که: **باید به آن نیت و به آن باطن و به آن قصد و غرض و کیفیت ارتباط بین شخص و بین عالم واقعیات انسان به آن مطلب باید نظر داشته باشد، و آن مطلب است که حقیقت دارد و می توان روی آن مطلب حساب کرد.**

اما ما می بینیم از نظر ظاهر که مطالب فرق می کند، مختلف است، امروز به یک نحو، دیروز به نحو دیگر و فردا به کیفیت دیگر مسائل ظاهر می شود و برای انسان شگفتی می آفریند: عجب! ما چنین تصور می کردیم، این چنین می نمود، این چنین نشان می داد، این چنین تظاهر می کرد، پس چرا این طور شده؟! می دانید چرا اینطور شده؟ قضیه فرق نکرده، تو چون به آن باطن نرسیده بودی و این ظاهر را می دیدی، فکر فردای آن روز را نکردی و در فضای ارتباط بین خود و بین او گرفتار شدی، غافل از این که همیشه زمانه به یک کیفیت نخواهد بود و همیشه اوضاع این دنیا بر طبق مراد ما قرار نخواهد گرفت.

اما اگر انسان به آن واقع و به آن حقیقت شخص و غرض و نیت او واقف باشد دیگر این مسائل ظاهر برای او جلوه ای ندارد و این حنا برای او رنگی نخواهد داشت، و به آن حقیقت نگاه می کند، واقع را دارد می بیند حالا به این کیفیت؛ و این کیفیت و این مسائل، مسائلی است که جنبه ظاهر دارد.

امام علیه السلام در این فقره عجیب به این نکته اساسی ایشان می خواهند اشاره کنند و یادآوری کنند؛ که به طور کلی ما در ارتباط با قضایا و حوادثی که برای ما پیش می آید باید چه موقعیتی اتخاذ کنیم، در هر جایی در هر وضعی، هر کسی به حسب خودش به حسب حساب خودش، به حسب موقعیت خودش.

از اول این حدیث شریف عنوان بصری اگر نگاه کنیم ما می بینیم که: امام علیه السلام حقیقت عبودیت را دارند به ما یادآوری می کنند، که انسان باید در این دنیا در مقام عبودیت باشد، می خواهد جلو برود باید عبد باشد، اگر می خواهد به آقایی برسد باید در عبودیت خودش شوخی نداشته باشد، مسامحه نکند، با خودش شوخی نکند، با خدای خودش شوخی نکند؛

افتادگی آموز اگر طالب فیضی

هرگز نخورد آب، زمینی که بلند است^۱

این جایگاهی را که انسان در این دنیا دارد این را انسان می‌خواهد همیشه نگه دارد و حفظ کند؛ در مهمانی می‌رود همه به او توجه کنند، همه به او نگاه کنند، آقا آمد، مجلس عوض شد، از اول نمی‌رود می‌گذارد همه که آمدند بعد وارد می‌شود، این هم خودش یک کلاسی است دیگر، اگر آدم اول برود در مجلس خب این‌ها می‌گویند؛ اول خب افرادی که یک وقت زیادی دارند، یک فرصت دارند یک خرده سر حال هستند، یک خرده وقت بیشتری می‌توانند بگذارند، این‌ها اول می‌آیند، بعد افراد دیگر دیرتر می‌آیند، نه این‌ها خیلی وقتشان زیاد است! اشتغالشان زیاد است! فرصت سر خاراندن ندارند؟! این‌ها وقت ندارند که مثلاً حالا بخواهند که بیایند از اول بنشینند سر سفره، در مجلس و اگر مجلس روزه است فقط یک ده دقیقه آخر که منبری می‌خواهد چیز بکند می‌آیند چون دیگر وقت نیست! مجال نیست، اینقدر گرفتاری زیاد است اینقدر مراجعات اینقدر زیاد است که نوبت به مداح و ذاکر و این‌ها اصلاً نمی‌رسد و فقط یک ده دقیقه آخر یک سلام علیک و یک خودی نشان بدهیم و بعد دوباره برگردیم و سوار ماشین، ماشین هم حتماً باید روبروی در بایستد و درش را هم باز کنند که آقا که می‌آید زود سوار شود و برود! وقت ندارند دیگر! وقت برای این چیزها ندارند.

خب این افراد چه جایگاهی برای خودشان در نظر می‌گیرند؟ یا این‌ها وقتی که می‌خواهند بلند شوند دیگر مجلس تمام باشد، مجلس دیگر بعد ادامه پیدا نکند، چون دیگر با رفتن ایشان دیگر جایی باقی نمی‌ماند محلی از اعراب نمی‌ماند که یکی بخواهد فرض بکنید که دیگر بماند و مجلس ادامه پیدا بکند، مجلس دیگر باید تمام باشد.

ما در این دنیا به این کیفیت هستیم، وقتی وارد یک مجلس می‌شویم: اِ فلانی آمد! اما اگر رفتیم در این مجلس احساس کردیم که خب ما را هم مثل بقیه تحویل گرفتند یک چیزیمان می‌شود، این یک چیزیمان می‌شود قضیه چیست؟ که یک چیزیمان می‌شود، که ما را هم مثل بقیه، نمی‌گویند: فلانی آمد، فلانی آمد، به به آقا چی شده، مزین فرمودید، افتخار دادید، چه کار کردید! یا این‌ها که فرض کنید که وقتی که وارد یک بحثی می‌شویم، یک بحث علمی با افراد می‌شویم، کسی نباید انتقاد کند، کسی نباید ایراد بگیرند، اگر ایراد بگیرند اصلاً قبل از این‌ها که ایراد او را بشنویم در مقام جواب برآمده، هنوز نشنیده می‌خواهیم جواب بدهیم، کجای قضیه گیر دارد؟ دیدید بعضی‌ها حالا یک کسی بخواهد ایراد بکند، بگوید: آقا چی داری می‌گویی، اصلاً این حرف چیست که می‌زنی؟ مگر به حرف من کسی می‌شود ایراد هم بگیرد! چرا نمی‌شود، خب بگیرند، مگر ما حرفی که می‌زنیم

۱- پهلوان محمود خوارزمی ملقب به پهلوان پوریای ولی، قرن هشتم. و از جمله اشعار اوست:

«گر بر سر نفس خود امیری مردی / و بر دیگری خُرده نگیری مردی»

مردی نبود فتاده را پای زدن / گر دست فتاده ای بگیرد مردی»

از لوح محفوظ می‌زنیم؟ مگر ما از لوح محفوظ حرف می‌زنیم؟ ما بشر، بنی آدم هستیم، تفاوت نمی‌کند. همه اشتباه می‌کنند ما هم اشتباه می‌کنیم، منتهی وقتی که اشتباه می‌کنیم باید تصحیح کنیم و خطای خود را جبران کنیم و بگوییم که فلان مطلب اشتباه بوده، فلان قضیه اشتباه بوده!

چرا ما روی اشتباهی که کردیم می‌ایستیم؟ و حاضر نیستیم که آن اشتباه را جبران کنیم؟ این عاملش چیست؟ این همین عبارت امام صادق علیه السلام است، و همه‌اش به این برمی‌گردد، همه این مطالب به این برمی‌گردد، که ما مهم این است: علت اساسی برای همه این مطالب، برای همه این زمینه‌ها، برای همه این موارد آن علت اساسی این است که ما غیر از ارتباط با حق و غیر از ارتباط با پروردگار و غیر از ارتباط با ربّ و عالم حقایق و عالم واقعیات غیر از آن، یک حساب درونی هم برای خود باز کردیم، کاری به او ندارد، آن قضیه کاری به خدا ندارد، کاری به پزشکی ندارد، کاری به مهندسی ندارد، کاری به فرض کنید که علوم انسانی ندارد، کاری به فنون ندارد، یک حسابی هر شخصی، چه معمم باشد، چه کلاهی باشد، چه فرض بکنید که کاسب باشد، چه ... آن حساب را همه دارند، از آن حساب ما غفلت کردیم! سر سپردیم به یک نفر، خبر نداریم این حساب باز کرده‌ها در بانک دلش، فقط داریم به ظاهرش نگاه می‌کنیم، به خنده‌اش نگاه می‌کنیم: بنده قابل نیستم، خواهش می‌کنم، بنده این همه لایق تعریف و تمجید و چیز سرکار مناقب شعار شما نیستم، ما کجا و این حرف‌ها کجا!

نه آقا جان آن حسابی که باز کردی باید ببینی چقدر رویش سرمایه گذاشتی حالا بعضی‌ها حساب باز می‌کنند حالا ده هزار تومان می‌گذارند، بیشتر پول نمی‌گذارند، حالا باز هم این‌ها بابا خیلی راحت هستند، آن کسی که حساب را باز کرده و میلیارد میلیارد همین‌طوری گذاشته در دلش با او چه باید کرد؟ چطوری می‌شود این حساب را تخلیه کرد؟ چطوری می‌شود این حسابی که الآن در این جا نهفته است و اصلاً کسی از او اطلاع ندارد، ظاهر! به به ماشالله، همه‌اش تبسم، همه‌اش سربه زیر، همه‌اش در حال تفکر، در حال مطایبه و مزاح؛ تا یک قضیه‌ای که پیش بیاید، تا یک مسأله‌ای که پیش بیاید یک دفعه می‌بینی یک نفر حریف، هم‌تراز، قرین و زمیل آمد وارد مجلس شد، کل سیستم به هم ریخت، اصلاً اوضاع به هم می‌ریزد، حالا چه کارکنند؟! چه شد؟! تا حالا زمینه نبوده است، این خنده‌ای که شما از این می‌بینید، این تبسمی که می‌بینی، این ارتباطی که می‌بینی، به خاطر این که زمینه برای تغییر و تحول و نشان دادن نفس وجود ندارد، تا می‌بیند که حریفش آمد یک دفعه اوضاع به هم می‌ریزد سیستم به هم می‌ریزد، طرز صحبت تغییر پیدا می‌کند و کاملاً مشخص است که شخص کنترل خودش را از دست داده، و آن ارتکازی که داشته بر کارهایش، آن ارتکاز دچار اختلال شده است.

این‌ها همه برای همان حساب است، آن دفترچه، آن حساب بانکی، آن حساب بانکی که در این دل است، نه حساب بانکی که در بانک است. این‌ها که چیزی نیست، آن که این جا و در قلب است مهم است، این حسابی

که این جا باز کرده.

این حساب هم آقا جان همه دارند، همه این حساب را دارند، حالا که این حساب را همه دارند، دیگر ما نمی توانیم براساس آن ملاکی که با آن ملاک به افراد بی حساب روی می آوریم و سر تسلیم آن جا می سائیدیم و دست ارادت به سوی این افراد بی حساب باز می کردیم، آن حساب را بخواهیم برای دیگران انجام بدهیم، این نکته ای است که همه ازش غفلت کردند، چرا؟ چون مسأله موضوع اش تغییر پیدا می کند، موضوع مسأله عوض می شود، مسأله این است که از پیغمبری اطاعت کن که اینجا و در دلش دفترچه حساب باز نکرده، اگر پیغمبر این جا حساب باز کند که دیگر پیغمبر نیست، آن می شود مثل بنده و امثال بنده، او که دیگر پیغمبر نیست، اگر امام صادق علیه السلام در این جا حساب بخواهد باز کند او که دیگر امام صادق نیست، می شود مثل من و ما، حالا یک خرده علم بالاتر و پایین تر تفاوت نمی کند، مهم این است که این درون، این حساب باز شده یا نشده، این است.

اگر یک شخصی که به اسم ولی خدا، انسان به سمت او می رود و مطالب او را به دیده می گذارد و از او تبعیت می کند اگر او هم مانند شما دارای حساب باشد، دارای کتاب باشد، و دارای مسائل درونی باشد که خب او دیگر که ولی خدا نیست، یک آدم عادی است یک خرده علمش بیشتر است، او یک آدم عادی است، یک مقداری خصوصیات دیگری دارد.

من در یک مجلسی بودم یک شخصی بود دارای کرامت و مطالب بود و مسائلی داشت، در زمان حیاتش بود بعد فوت کرد حالا دیگر اسم نمی بریم بنده خدا، خدا رحمتش کند. گرچه می گویند در اواخر عمر یک قدری حالاتش تغییر کرده بود این را هم بنده شنیدم، یک شخصی می گفت.

ما در یک جلسه ای بودیم آن شخص رو کرد به همه گفت که: به همت مولا وقتی چشمم را می بندم تمام عالم برای من انکشاف پیدا می کند، من هم گفتم که: به همت مولا من بدون این که چشمم را ببندم تمام عالم، نه دنیا، بلکه آخرت برای من انکشاف دارد! خیلی این قضیه عجیب آمد! یعنی شما این هستی؟ گفتم: اگر مولا همت کند همین هستم، گفت: حالا همت کرده؟ گفتم: نخیر نکرده. گفتم: اگر بکند همین است، ولی خب نکرده. خب این پز دادن دارد؟ تو بیایی افتخار بکنی به همت مولا...؟ گفتم: نخیر بنده چشمم را نمی بندم، نه تنها این دنیا...

به حساب مولا می خواهی بگذاری یا به حساب خودت می خواهی بگذاری؟ می خواستم این را به آنها بگویم، انسان نیاز ندارد به این که ببیند: به همت مولا چشم من...! یعنی چه؟ من الآن چشمم را ببندم بفهم پشت این دیوار چه خبر است خب چه شد؟ من را چه صنم! خب حالا فهمیدم پشت این دیوار یک ماشینی رفت داخلش دو نفر هستند، یک حیوانی رد شد، خب حالا چه به من اضافه شد، چه شد؟ چه چیزی به من اضافه شد؟ چه مرتبه و کمالی به من اضافه شد؟ این که همت ندارد، این که مولا همت ندارد، عزیز من! این

سرگرمی و نخود و لویبا و نخودچی و پفک و پشمک است که با این چیزها سر شما و امثال شما گرم شده و از آن حقیقت باز ماندید و از آن معرفت باز ماندید. گاه گاهی حالا ممکن است برای انسان هم یک همچنین اتفاقاتی هم بیفتد، نه این که حالا چیز مهمی است اما کجا انسان باید دل ببندد؟

یکی از رفقا بود تعریف می کرد می گفت که: یک روز رفتم خدمت آقا رو کردم به آقا، ایشان گفتند: حالت چطور است؟ گفتم: آقا یک مدتی است همه مسائل دیگر برایم روشن است، فردا چه اتفاق می افتد هفته دیگر... - خب این ها گاهی هم مسائل ناراحت کننده است - ایشان گفتند: نه آقا این ها چیزهای خوبی نیست، تا گفتند خوب نیست، رفت که رفت، راحت شدیم، این می میرد، آن زنده می شود، او تصادف می کند، او نمی دانم فرض کنید که عروسی می کند، او چه می کند! چه شد؟ به همت مولا چشمم را ببندم همه دنیا...! می خواهم نبندی، حالا می خواهد روشن نشود، معلوم نشود.

ببینید این همان حساب باز کردن است، ما آمدیم یک حساب برای خودمان باز کردیم می گذاریم به حساب مولا، اگر قرار باشد به حساب مولا باشد پس چرا داری به دیگران پز می دهی؟ چون قرار است که مولایت بدهد دیگر، این از ناحیه خودت می دانی یا از ناحیه مولا می دانی، اگر از ناحیه خودت می دانی چرا پای مولا را می کشی وسط؟ این جا می خواهی یک خرده همچین خلاصه بله یک تواضع حالا... اگر حساب، حساب مولاست آن دیگر گفتن ندارد؛

فیض روح القدس از باز مدد فرماید دگران هم بکنند آنچه مسیحا می کرد^۱

هنر نکردی، حالا مولا عنایت به تو کرده، فردا به یکی دیگر می کند، پس فردا به یکی دیگر می کند. این همانی است که این درون قلب قایم شده است! به این صورت خودش را نشان می دهد، می خواهد به یک صورت نشان بدهد: من منم، پای مولا را می کشد وسط که برای تواضع، ما هم بله متواضع هستیم و به حساب خودمان نمی گذاریم. فی الواقع می خواهد خودش را نشان بدهد.

آن سلمان بود که همه کار می کرد همه را هم در بست به حساب مولا می گذاشت، هر چه... آن بود، او سلمان بود، آن ها اولیاء خدا هستند، آن ها عرفا هستند، که هر کاری بگویی از عهده اش برمی آید و به اندازه سر سوزنی هم اصلاً از خودش نمی بیند، واقعاً نمی بیند، این فقرات دعای ابی حمزه خب ما این شبها مشغول بودیم و با این فقرات حال می کردیم، واقعاً شبهایی را گذراندیم با این مطالبی که خب امام سجاد علیه السلام این ها را برای این که چشممان را باز کنیم، برای این که گوشمان را شنوا کنیم، برای این که مغزمان را به کار بیندازیم، این ها آمدند و این مطالب را فرمودند، این ها همه چه می گویند؟ خب این ها چه می گویند؟ تمام حرف آن ها این است: بابا جان! این مطالبی را که از ما می بینید از ما نبینید، این ها همه برگشتش به یک مبدأ است،

ما فقط آینه هستیم، تجلی در این آیه شده، ظهور و بروز خارجی اش به این کیفیت است، چرا تو در آینه می بینی، چرا نگاه به آن مبدأ نمی کنی، چرا نگاه به آن خورشید نمی کنی؟

امام صادق در این جا این را می خواهند بفرمایند که: آن حسابی را که تو در دلت باز کردی آن حساب می آید می گوید اگر یکی بگویی ده تا می شنوی. این حساب را بگذار کنار، اگر یکی بگویی ده تا می شنوی، که دارد این حرف را می زند؟ آن کسی که حساب باز کرده دارد این را می گوید، ولی کسی که در دل حساب باز نکرده، خب یکی بگوید دلیل ندارد اصلاً جواب بدهد، برای چه جواب بدهد، وقتی کسی حساب باز نکرده، برای چه جواب بدهد؟ شما نشستید در این منزل، دو نفر می آیند کنار می نشینند، هیچ ربطی هم به شما ندارند، یکی مال این جاست و یکی هم مال آن جاست، این وسط نشستند، یک دعوایی با همدیگر می کنند حرف می زنند، صحبت می کنند، این می گوید: حق با من است، او می گوید: حق با من است! شما چه احساسی نسبت به آن ها دارید؟ عین دیوار؛ ببینید چه می شود، ربطی به شما ندارد، ناراحت می شوید؟ نه، خوشتان می آید؟ نه، یکی محکوم بشود شما ناراحت می شوید؟ آن یکی حاکم شود، غلبه بکند؟ نه، ارتباطی به شما ندارد، چرا؟ چون ربطی به شما ندارد، شما نسبت به قضیه بیگانه هستید، نسبت به مسأله برآنی^۱ هستید.

اما اگر یکی از این دو تا پسر شما بود، حال شما یک دفعه عوض می شود، این می شود حساب، یک حساب این جا باز شد. فرض کن یکی از این ها برادر شما بود، یا این که اصلاً شما خودتان بودید، یکی از این ها خودتان بودید، آن یکی آمده می گوید که: آقا این قضیه این است، یک جوری صحبت بشود، یک قسمی صحبت شود، هان به سمت من بچرید! این حاج آقا که دارد می آید می خواهد بین من و این، خوب است یک جوری بگویم، حرف را یک جوری بگویم، تعبیر را یک جوری بکنم، کلام را یک جوری بگویم تا که این حاج آقا میل پیدا کند، یا این که بالاخره قاضی، حاکم، هر کسی، این میل پیدا کند به سمت من، میل پیدا کند.

هیچ وقت دیدید دو نفر که با هم دیگر اختلاف دارند بروند پیش یک نفر جوری صحبت کنند که این شخص حق را بدهد به آن یکی؟! شما تا حالا در عمرتان یک همچین قضیه و کیسی برخورد کردید؟ که دو نفر که نسبت به هم مشکل دارند، سوء تفاهمی شده؛ ولی وقتی می روند پیش آن، آن که در دلش است آن را بگوید، نه آن که می خواهد درست کند، واقعیت را جور دیگر کند و درست کند، تصنع، نه همانی که هست، اتفاق افتاده یا نه؟

یک دفعه ما آن زمانی که با اخوی بزرگتر در حجره بودیم، خب بالاخره گاه گاهی از این مسائل پیش می آمد: تو ظرف ها را شستی، من نشستم، او می گفت: نه نوبت تو است می گفتم: نخیر من چیز کردم! خلاصه، گاهی اوقات هم ظرف ها می ماند و می رفت تا یک متر یک خرده جلوتر و یک قدری فاصله پیدا می کرد و بعد

۱- فرهنگ لغت دکتر معین: برآنی یعنی: عامی، بی سواد.

هم شسته می شد علی کل حال .

مرحوم آقا می آمدند قم، آن زمان سنمان هجده و نوزده سال بود، دیگر مقتضای همچین سنینی هم این مطالب هست و خلاصه ما شروع می کردیم به چغولی و شکایت و گلایه از اخوی، اخوی شروع می کرد چغولی و گلایه از ما؛ خلاصه این برنامه بود. مرحوم آقا ماهی یک دفعه می آمدند، یک روز ایشان آمدند، طبق معمول شروع شد، سر سفره بودیم، گفتند: بچه ها یک چیزی می خواهم به شما بگویم خوب گوش کنید، گفتیم: بفرمایید! گفتند: اگر این دفعه آدم شما گفتید که در این قضیه تقصیر من است، شما هم گفتید در این قضیه تقصیر من است، آن موقع کارتان درست است، والا تکلیف ... خب حالا تعبدی یک چیزی پذیرفتیم، بالاخره تعبدی و فلان .

ولی وقتی که انسان فکر می کند می بیند عبارت امام صادق همین است دیگر، قضیه همین است، چرا انسان عیب را به دیگری نسبت بدهد؟ چرا؟ البته خب یک وقتی واقعاً یک ایرادی و یک اشکالی در قضیه هست، خب بله انسان خب چیز می کند بایستی که درصدد رفع و اینها بریاید، ولی یک وقتی مسأله ایرادی که الان در او پیدا شده قدری هم به حساب این نوشته شده، یعنی کاری که این کرده باعث شده که الان آن شخص یک همچین مشکلی، یک همچین ایرادی پیدا کرده، و واقعاً هم ایراد دارد، یعنی کارش ایراد دارد، ولی یک مقداری هم به خاطر این بوده، حالا طرز صحبت باعث شده، طرز رفتار باعث شده، طرز کردار باعث شده، یک مقداری ... این مقداری که مربوط به خودش است چرا به حساب نمی آورد؟ خب این یک مسأله است، آیا اگر رفتار تو غیر از این بود این شخص به یک همچین اشتباهی دچار می شد؟ یا این هم موثر بوده، رفتار تو هم موثر بوده، حالا بگو فرض کنید که چهل درصد، بالاخره چهل درصد در این قضیه تو سهم هستی، سی درصد، بیست درصد، ده درصد، این نیست که فقط و فقط و فقط هیچ عیب و ایرادی متوجه شخص شخیص نباشد، تمام ایرادها متوجه طرف باشد، این نمی شود این طور، کم اتفاق می افتد، نه این که حالا بگوییم نیست، خیلی کم اتفاق می افتد .

پس همه مطالب به خاطر این است که: من یک جایگاهی در ارتباط با خارج، در ارتباط با حادثه ها، در ارتباط با مسائلی که در دور خودم می گذرد، یک جایگاهی اول برای خودم ترسیم می کنم، موضع ام را سفت می کنم، بتن ریزی قشنگ، خوب می کنم، آن جا که خوب مستقر شدم، حالا می روم سراغ این که مطالب چگونه است و به چه کیفیت است! این فایده ای ندارد، این نتیجه ندارد .

مرحوم آقا یک وقتی - الان یادم آمد این قضیه - ایشان در یک جریان خب یک فعالیت هایی می کردند یک مطالبی یک کارهایی می کردند، در همان زمان های خیلی وقت قدیم، در زمان سابق و اینها، و تبعاً تصمیماتی می گرفتند، خب بالاخره مسائل، مسائل سهل و بسیط نبود، مسائل مسائل مهمی بود .

می گفتند: یک وقت قضیه‌ای اتفاق افتاد - حالا من خیلی توضیح نمی‌دهم که ... منظور رساندن مطلب و بیان مطلب و رسیدن به ملاک است، نه بیان مسائل شخصیه و جزئیه و این‌ها، این‌که خب خیلی مد نظر نیست - ایشان می‌گفتند که: من رفتم پیش یک شخصی و گفتم: خوب است شما در این قضیه یک همچین کاری را انجام بدهید، دیدنی بکنید از آن شخصی که برایش این مسأله اتفاق افتاده، بالاخره دچار محنتی شده، دچار مصدومیتی شده، دچار صدمه‌ای شده، ایشان می‌گفتند هر چه ما صحبت کردیم دیدیم که نه ایشان می‌گوید: خب بالاخره اتفاق می‌افتد دیگر، حالا نیازی نیست که حتماً ما نسبت به این مطلب کاری انجام بدهیم، مسائل مختلفی برای همه اتفاق می‌افتد، چرا ما بیاییم و این کار را انجام بدهیم؟ من گفتم: آخر این شخص که الان برایش این مسأله اتفاق افتاده در راستای همین هدف این حرکت را انجام داده، در این جا یک تعهد و یک التزامی برای ما پیدا می‌شود که نسبت به این عمل او بی‌تفاوت نباشیم، یک قدردانی حداقل داشته باشیم، یک تشکری داشته باشیم، یک عیادتی، همین عیادتی که می‌کنیم خودش [یک تشکر است]، و بالاخره مرحوم آقا می‌گفتند که آن شخص نپذیرفت. چرا؟ چرا نباید پذیرفته شود؟ چرا؟ خب لابد رفقا به مطلب رسیدند. حالا ایرادی پیش می‌آید؟!!

ایشان می‌گفتند: من خودم بلند شدم رفتم، دیدم حالا که این شخص همراهی نمی‌کند خب چرا من نکنم، چرا من نروم، بلند شدم رفتم و چقدر مفید بود و چقدر موثر بود و چقدر باعث خوشحالی آن شخص شد که بالاخره ایشان خب آمد و به عنوان عیادت به عنوان چرا؟ چون این جا حساب باز نکرده، حساب باز نکرده، خیلی راحت می‌رود، راحت می‌رود عیادت هم می‌کند، راحت می‌رود دلجویی هم می‌کند، راحت می‌رود و باعث خوشنودی او می‌شود، انبساط خاطر می‌شود.

مگر ما در اسلام نداریم، مگر ما در مبانی اسلام نداریم؛ انسان باید از مریض عیادت کند، انسان از گرفتار عیادت کند، انسان برای رفع سوء تفاهم باید برود، همین دستورات است دیگر، همین مطالب است که این‌هی حساب را کم می‌کند، هر رفتن یک مقدار از حساب ریخت بیرون، رفتن دوم یک مقدار دیگر، یک مقدار دیگر تا دیگر چیزی ته‌اش نمی‌ماند، درست می‌شود. ولی آن آقا نرفت! آن نتوانست از خودش صورت حساب را خلاصه پاک کند؛ چرا؟ چون خیلی مبالغ زیادی در این جا انداخته کرده، چطور می‌تواند از این همه مبالغ و از این همه خلاصه درهم و دینار حائلی که در این جا دفن است، چگونه انسان می‌تواند دست بردارد؟! لذا می‌بینید آن می‌آید، می‌آید با همین کیفیت جلو جلو جلو می‌شود علامه طهرانی، این حساب‌ها را ایشان کرده، بقیه هم خب برای حساب خودشان و کتاب خودشان و مسیر خودشان را طی می‌کنند!

امام علیه السلام این را می‌فرمایند: وقتی که تو داری با یک شخص صحبت می‌کنی، آن شخص دارد به تو یک مطلبی را به این کیفیت حرف می‌زند، که حواست باشد که هستی و بدان که من که هستم، من آدمی هستم اگر یکی به من بگویی ده تا جوابت را می‌دهم، ده تا به تو جواب می‌دهم. حالا اگر یک دفعه، یعنی من حساب

باز کردم من در قبال خدا برای خودم شخصیتی قائل شدم، من در این جا برای خودم استقلالی قائل شدم، این استقلال من است که در این جا نباید خرد شود، نباید از بین برود، باید همیشه بماند و همیشه تجلی کند، خب این جا بیا تو به او یک پاتک بزن، بیایی بگویی: باباجان آن استقلال برای خودت، ما اصلاً هیچی نداریم.

آمدند به شیخ ابوالحسن خرقانی گفتند: فلان شخص که دارای مرید و فلان است در فلان شهر گفته پیام من را به شیخ برسانید که اگر تو قطره‌ای، ما دریاییم و اگر گندمی ما خرواریم (یا ارزنی ما خرواریم) گفت: به آن بگویند آن قطره هم ما نیستیم، همان قطره را هم به همان دریایی که تو هستی ما آن قطره را هم اضافه کردیم، و ما نیستیم، آن یک گندم هم به حساب ما گذاشتی، آن یک گندم هم ما نیستیم، آن هم روی همان خرمن خودت اضافه کن که خرمن سنگینتر شود، بالاخره یک خرمنی است که یک گندم کم است دیگر، خب این را هم بگیر برای خودت، خرمنت به اضافه یک گندم، سنگینتر شود.

خب راست هم می‌گفت، یعنی وقتی که این حرف را می‌زند چون عارف است، می‌شناسد، به مقام عبودیت رسیده، حقیقت عبودیت را فهمیده، این عبارت امام صادق را درک می‌کند، که وقتی تو برای خودت حساب باز نکردی، دیگر پس تو آن یک قطره هم، در این جا جایی نداری، تو آمدی در آن جا برای خودت دریا فرض کردی من که نیامدم! این جا اصلاً به طور کل همه چیز تغییر پیدا می‌کند، زیر و رو می‌شود.

یک وقت چندی پیش بود نمی‌دانم پارسال بود، من تهران بودم، می‌خواستم سوار تاکسی بشوم، جایی بروم، یکی آمد جلو گفتم که: فلان جا می‌روم، گفت که: آقا من - نمی‌دانم چقدر قیمت گفت - نمی‌دانم ده تومان، دوازده تومان کمتر نمی‌گیرم! به او گفتم: خب پانزده تومان قبول می‌کنی؟ گفت: چه؟ گفتم که: پانزده تومان قبول می‌کنی؟ گفت: به حاج آقا بیا نوکرتم، مخلصتم! گفتم: بابا بگذار پیام بنشینم، اینجور حمله‌ای که تو می‌کنی، می‌ترسد؛ ده تومان کمتر نمی‌شودها! خیلی خب بابا ما به تو پانزده تومان می‌دهیم، اشکال دارد؟ دیگر آقا بنده خدا حالا یک خرده رفیق شد و فلان و ... بله خیلی آن جا می‌خواست گرم بگیرد و خیلی می‌خواست با ما گرم بگیرد دیگر، دید نه دیگر صلاح نیست، خیلی زیادی دیگر ... خیلی خوشش آمد و جوان خیلی خوبی بود منتهی خب ...!

امام علیه السلام به او می‌گوید بگو: اگر ده تا به من گفتم یکی هم نمی‌گویم، یک دفعه چه می‌شود می‌ماند، قضیه چیست؟ که دارد می‌گوید ده تا اگر به من بگویی یک جواب هم نمی‌شنوی، این چه داستانی است؟ این چه فرهنگی است؟ این چه فرهنگی است؟! این چه مبنایی است؟ اگر ما بیاییم و این فرهنگ را به دنیا به عنوان فرهنگ تشیع عرضه کنیم چه خواهد شد؟! توجه می‌کنید چه می‌خواهم عرض کنم؟! این فرهنگ را، فرهنگ امام صادق را، چه خواهد شد؟ و چه تغییراتی در اذهان به وجود خواهد آمد؟ و چه تغییراتی در تفکرات نسبت به ما، نسبت به مکتب، نسبت به اسلام، به وجود خواهد آمد؟ و چه دگرگونی‌هایی بر خلاف آنچه که در توهامات افراد و تخیلات افراد، در اذهان و این‌ها در گردش هست و موجب مشاغل و صعوبات و زحمات و لطمات،

تمام این‌ها تغییر پیدا خواهد کرد، با یک تغییر، با یک تعبیر، با یک نگرش، نگرشی که از بزرگان، از این افراد به ما رسیده است!

خیلی مسأله، مسأله مهم است، خیلی مسأله، مسأله مهم است، یک وقت ما می‌گوییم که ... من یک وقت، اتفاقاً چند روز پیش بود داشتم راجع به بعضی از مطالب فکر می‌کردم، نشسته بودم گفتم: خُب قیام فرض بکنید که حضرت مهدی صلوات الله علیه خُب این قیام برای إعلاء کلمه توحید در همه دنیاست! در همه دنیا، ظهور حضرت برای این مسأله است، خُب ما هم که در همان راستا می‌خواهیم حرکت کنیم، ما هم در راستای إعلاء کلمه توحید می‌خواهیم حرکت کنیم، در همه بقاء زمین و در همه اقطاع و در همه شهرها و در همه فرهنگها و در همه افراد مختلف. پس فرق ما چیست؟ مسأله فرقی در کجاست؟

یک وقتی ما می‌گوییم: ما این پرچم لا اله الا الله را در تمام دنیا برمی‌افرازیم و همه گردنکشان را به زمین می‌زنیم و همه افرادی را که بخواهند بایستند نابود می‌کنیم و همه آن‌هایی که بخواهند در قبال ما که همان إعلاء کلمه توحید است بخواهند قد برافراشته کنند، ما همه آن‌ها را به خاک مذلت خواهیم کشاند؛ یک دفعه این‌جور می‌گوییم، یک دفعه می‌آییم این‌طور صحبت می‌کنیم: ما آن مبانی توحید را و مبانی انسانیت را و مبانی نوع دوستی را و مبانی وحدت را و مبانی انسانیت و فطرت را به همه عالم عرضه می‌کنیم و همه را به سمت و سوی این مبانی دعوت می‌کنیم و فرا می‌خوانیم؛ این چقدر تفاوت است؟ یکی است‌ها! این می‌گوید که: ما این مطالب را می‌گیریم و می‌زنیم و گردنکشان را فلان می‌کنیم و همه پرچم لا اله الا الله ... این می‌گوید: ما همه را به این سمت، به این مطالب، به این سو، همه را فرا می‌خوانیم و همه را در تحت لواء توحید و در تحت این دعوت می‌کنیم و آن‌ها را به این سمت و به این سو می‌خوانیم!

آن مخاطب که این مطلب را از ما می‌شنود چه احساسی برای او پیدا می‌شود؟ احساس اولی که می‌کند می‌گوید: خب این مثل بقیه، مثل افراد دیگر و می‌آییم و بالاخره تا جایی که زورمان برسد انجام می‌دهیم، جایی که زورمان نرسد می‌ایستیم. ولی در مخاطب دوم آیا احساس همدلی، احساس انس، احساس وحدت، احساس اشتراک در مسیر، احساس طرح مبانی فطری و انسانی آیا برای افراد پیدا نمی‌شود؟ ندای حضرت مهدی این است، این دومی است نه آن اولی، این ندای امام زمان علیه السلام است: مردم همه بیایید به سمت توحید، مردم همه بیایید به سمت وحدت، مردم همه بیایید به سمت فطرت، مردم همه بیایید به سمت انسانیت مردم همه بیایید به سمت کمالات و سمت مدارج و به سمت علو و به سمت عالم نور و عالم توحید.

این جاست که اختلاف بین مکتب انبیاء و بین سایر مکاتب گرچه رنگ و بوی مسیر الهی را دارد، اما تفاوت خیلی دارد، این به جهت همان رعایت مسائل باطن و قضایایی است که همه این‌ها در حول و حوش و محوریت آن مسائل دور می‌زند، این نکته، نکته اساسی است!

امام علیه السلام می‌فرماید: وقتی که به افراد می‌رسی این فرهنگ را بیا عرضه کن، این مطلب را عرضه

بکن، وقتی که داری با شخصی صحبت می‌کنی خودت را نبین، مکتب را ببین، خودت را در این جا لحاظ نکن، چون اگر خودت را لحاظ کردی پس دیگر داری دفاع از خودت می‌کنی، آی کم نیاورم، آی کم نیاورم یعنی خودم، حالا که کم نیاورم می‌آید جلو، دیگر به هر وسیله‌ای متشبث می‌شود، دیگر پای دروغ هم می‌آید جلو، پای تهمت هم می‌آید، چون می‌خواهد کم نیاورم دیگر، قرار بر این است که کم نیارم، کم بیارم آبروریزی است، صاف دروغ هم می‌گویند، صاف تهمت هم می‌زند، صاف خلاف می‌گویند، صاف انکار می‌کند، انکار می‌کند مثل روز روشن، که کم نیاورد، اسم خودش هم می‌گذارد: مدافع مکتب! چون حساب، حساب کم نیاوردن است، نه حساب، حساب دفاع از مکتب، یعنی دفاع از مکتب در این جا دیگر مطرح نیست؛ من کم نیاورم! وقتی این طور شد دیگر فرقی نیست بین این و آن و دیگر تفاوتی نمی‌کند.

إنشالله بقیه مطالب راجع به این مسائل برای مجلس آینده. امیدواریم خداوند چشم‌های ما را باز کند و آن حقیقت و عبودیت را به ما بفهماند و کارهای ما و رفتار ما و گفتار ما را در مسیر عبودیت تحقق ببخشد، نه در مسیر تثبیت نفس و تثبیت انانیت و تثبیت فرعونیت در قالب مسائل معرفتی و مسائل اعتقادی و این‌ها، که تمام آن‌ها جز وزر و وبال و جز اضافه شدن بار گناهان و ابتعاد از پروردگار چیزی به بار نخواهد آورد.

اللهم صلِّ على محمد و آل محمد